

УДК 101: 37.041

П.Г. ДАВИДОВ

Донецький університет залізничного транспорту, Донецьк

**ФІЛОСОФІЯ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС:
САМОСТІЙНА РОБОТА ЧИ САМООСВІТА**

У статті розглядаються питання індивідуалізації освіти як однієї з основних вимог впровадження болонського процесу. Здійснюється лексико-семантичний, онтологічний та гносеологічно-дидактичний аналіз феноменів самостійної роботи студента (СРС) та самоосвіти. Аналізуються їх можливості і сутність у забезпеченні індивідуального підходу до навчання і навчання, а також їх вплив на формування творчої мислячої особистості.

Ключові слова: індивідуалізація, самостійна робота, самоосвіта, навчання, освіта

Вступ

В умовах глобальних і соціально-економічних перетворень в Україні та світі підвищуються вимоги до якості освіти спеціалістів вищої класифікації, розвитку їх інтелектуальних здібностей, які б дозволяли їм активно і успішно брати участь у професійній діяльності. Вища професійна освіта якісно змінюється: розробляються нові освітні стандарти і програми, передбачається перехід до багаторівневий освіти в університетах.

Постановка проблеми у загальному вигляді та актуальність дослідження

В умовах модернізації освіти в Україні (зумовленої приєднанням до Болонського процесу) в якості основних державних завдань професійної освіти виступає підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє професією і орієнтується у суміжних галузях діяльності, спроможного до ефективної роботи на рівні світових стандартів. Однією з основних ідей Болонської системи – створення умов для розвитку особистості особи яка навчається, формування її як самостійної, мобільної, реагентного суб'єкту професійної діяльності – визначає необхідність розвитку і удосконалення самостійної роботи студента як найважливішого компонента в організації усього навчального процесу так і його самоосвіти зокрема [3; 6; 7; 9; 10]. Погодитися з цим можна (та навіть і треба), проте слід зазначити, що у філософії освіти, педагогіці, психології та соціології тлумачення категорії «освіта» дуже різноманітні і без напрацювання категорійної єдності понять не варто на її реформування (прим. автора, цим проблемам були присвячені наші попередні публікації «Феномен «освіта»: лексико-семантичний та онтологічний аналіз» – «Практична філософія» № 4. 2010 р. та «Філософська рефлексія над феноменом «освіта» в контексті її реформування» – Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії» – Вип. 41. – Запоріжжя, 2010 р. та інших). Тому, на нашу думку синонімічне тлумачення «самостійної роботи студентів» (СРС) та «самоосвіта» є неприпустимим оскільки вони мають суттєві відмінності, а отже є самостійними «феноменами» в освіті. Тобто необхідність сутнісного уточнення усіх понять, які так або інакше використовуються у визначенні поняття «освіта», обумовлено тим, що, залишаючи якісь з них невизначеними або визначеними не через їх суттєві ознаки, ми залишаємо скрозькі місця, які у своєму протиріччі, перешкоджають розкрити сутність самої освіти. У цьому зв'язку варто згадати пропозицію Л.Б. Паскаля: «У суперечних випадках корисно замінити терміни розгорнутими визначеннями понять, які розглядаються». Отже напрацювання категорійної єдності понять у різних галузях які, так чи інакше розглядають феномен освіти (самостійної роботи та самоосвіти зокрема) і обумовлюють актуальність цієї проблеми.

Загальний стан дослідження проблеми. У науковій літературі проблемою організації самостійної пізнавальної діяльності і методики самостійної роботи студентів (СРС)

присвячені роботи А.М. Алексюка, А.А. Аюрзайн, С.У. Гончаренко, І.О. Зимньої, Т.І. Ілляш [6], В.О. Козакова, І.В. Коц, П.І. Підкасистого, М.М. Солдатенко О.П. Слипенька, Ю.Г. Фокіна та інших. Феномен самоосвіти у соціокультурному аспекті розглядали О.В. Бурлук, і. І.І. Сидоренко. У педагогічному Б.І. Корольов, та К. Лівітан. Прикладні питання впровадження самоосвіти у навчально-виховний процес вищої школи (за різними напрямками) О.Є. Антонова, В.К. Буряк, О.Я. Власюк [4], О.А. Дубасюк, О.Г. Кучерявий, О.В. Малихін, Т.В. Семенюк, В.П. Шпак, В.В. Ягупов, та інші. Проте, як ми вже зазначали, у актуальності роботи розмежування і виділення суттєвих критеріїв і відмінностей цих категорій відсутні, що і призведе до їх одночасного вживання, тобто синонімізації цих понять.

Основною метою статті є аналіз категорій самостійна робота і самоосвіта визначення їх онтологічної сутності та суттєвих ознак, з метою напрацювання єдиного лексико-семантичного та онтолого-гносеологічного тлумачення.

Виклад основного матеріалу. Справа в тому, що більшість педагогів, все що хоч яким чином торкається навчання та освіти, вважають суто педагогічною проблемою нехтуючи при цьому формально-логічними законами та діалектикою розвитку понять (хоча сама школа «винахід» філософів). Даючи тлумачення категоріям вони покладаються на «власний розсуд», забуваючи, що будь-яка лексема та словосполучення у педагогіці перекривається ще низкою понять, які з ними тісно взаємодіють. Особливо це торкається психологічного підґрунтя, яке основою усієї пізнавальної діяльності, зокрема і освіти (не кажучи про філософські категорії – свідомість, мислення і пізнання (гносеологію). Забуваючи про закони діалектики, формальної логіки похідні та вторинні положення висуваються на перший план, водночас «засуваючи» основні (базові) категорії на другорядний план. Природною передумовою виникнення свідомості як такої є процес відображення при взаємодії об'єктів. Психологія стверджує, що навчанням передують «научання» (рос. мовою научение) – формування нових операційних навичок під впливом багатократного виконання операцій, що засвоюються у процесі тренування або під впливом повторення ситуації, яка потребує їх виконання. Научання здійснюється і поза зв'язком з навчанням, наприклад, внаслідок повторення ситуації, яка вимагає однакового реагування. Воно також відбувається і у тварин, адже первинно це поняття з'явилося у зоопсихології при проведенні експериментів з пошуку щурами найкоротшого шляху до їжі (див. прим. автора 1) Психологический словарь. – М., 1983., 2) Психология: Словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М., 1990.).

Тому, звертаючи увагу на будь-який освітній феномен треба, розглядати його у його діалектичному розвитку інакше можна прийти до хибних висновків. Виходячи з того, що у сучасній педагогічній літературі поняття «освіта» достатньо розмите: від введеного І.Г. Песталоцці «формування образу людського» до ототожнення освіти з поняттям «становлення особистості», не зважаючи на те, що останнє може здійснюватися під впливом зовнішніх обставин навіть без контактів індивіда зі сферою будь-якої освіти. Вважаємо за потрібне зазначити, що у радянські часи «Педагогічний словник» (1960 р.) поняття «освіта» достатньо чітко визначав як системний результат: «Освіта – сукупність систематизованих знань, вмінь і навичок, поглядів і переконань, а також визначений рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки, які досягнуті у результаті навчально-виховної роботи. Основний шлях отримання освіти – навчання у системі навчальних закладів». Проте пізніше його стали визначати як процес і результат. Так у підручнику 90-х років ХХ століття «Педагогіка» за авторством І.Ф. Харламова зазначається: «... Під освітою варто розуміти оволодіння тими хто навчається науковими знаннями, практичними вміннями і навичками, розвиток їх розумово-пізнавальних і творчих здібностей, а також світогляду і морально-естетичної культури. Внаслідок чого вони здобувають визначений власний образ і індивідуальну своєрідність» [13]. У цьому, у «більш сучасному» визначенні про систему взагалі не йдеться, а «засвоєння» не наукових знань (наприклад, світовою художньою літературою) взагалі випадає із сфери освіти. Тому говорячи про освіту, та похідні від неї

елементи треба від початку визначати вихідні поняття і категорії, уточнюючи їх сутність через онтологічно-семантичне походження, аби уникнути протиріч, коли тлумачний словник говорить одне, а «науковець» нехтуючи цими застереженнями продовжує «тлумачити» своє, вважаючи, що і «папір і мова все стерпить».

Хоча у сучасній педагогічній літературі «освіта» у переважній більшості видань визначається як процес і результат навчання і виховання у відповідному навчальному закладі, такий підхід не сприймається суспільством, яке вважає освіту саме результатом. Це яскраво ілюструє, наприклад, відсутність процесуального дієслова «освічуватися» замість традиційного словосполучення «отримати освіту» (тобто «отримати певний результат»), (освічуватися можна лише у коханні примітка автора). Мовна конструкція «я маю початкову (спеціальну, середню, вищу) освіту» також вказує на те, що освіта розглядається суспільством як результат, а не як процес. У останні роки у педагогічній літературі продовжуються дискусії (суперечки) про визначення цього поняття і з'являються пропозиції про поділ цих понять, «освіта» – на позначення процесу, а «освіченість» – результат, які, скоріш за все, не закріпляться у мові, оскільки не відповідають розглянутому суспільному визнанню освіти у якості результату. Тому зупинимось на такому визначенні, «освіта» – результат цілеспрямованого організованого і системно спланованого (а тому, керованого) освоєння суб'єктом множинності елементів об'єктивізованого досвіду людства, який характеризується системністю (ємерджентністю) та визнаний суспільством (державою) у якості визначеного рівня академічної або професійної підготовки індивіда [12]. Власне переходячи до аналізу феноменів «самостійна робота» і «самоосвіта», треба зауважити, що школа повинна навчити (в тому числі і вища) людину мислити і навчатися, тобто здобувати знання власними зусиллями, як під керівництвом педагога так і за власним розсудом (потребами). При чому не просто мислити і здобувати знання, а «вибираючи» їх із величезного «інформаційного потоку», оцінюючи їх необхідність і значущість як для здобуття певного рівня освіти так і для власної самореалізації.

Тепер звернемося до розповсюдженого поняття «самоосвіта», яке рядом вітчизняних та закордонних науковців тлумачиться як ...«активна цілеспрямована пізнавальна діяльність людини, що пов'язана з пошуком і засвоєнням знань у певній галузі; цілеспрямована робота людини, у ході якої відбувається розширення і поглиблення знань, удосконалення існуючих і набуття нових навичок і умінь; освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання у стаціонарному навчальному закладі. Самоосвіта є невід'ємною частиною і систематичного навчання у стаціонарних закладах, сприяючи поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань». [2; 11]. Це тлумачення, як на нашу думку, дуже розпливчате і надає «необґрунтовані переваги» «самоосвіті» над «класичною освітою» і однією з її основних форм – самостійною роботою з оволодіння знаннями. Тому молодий науковець О.Я. Власюк у статті «Роль самоосвіти студентів у процесі їхньої професійної підготовки у вищих навчальних закладах» подає таке тлумачення самоосвіти: «...самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних особистісно значущих освітніх цілей: задоволенні загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь якій сфері діяльності, підвищення професійної кваліфікації тощо» [4, 64; 8, 798.]. Безумовно посилання на відомого вченого-педагога Б.І. Корольова надає цьому визначанню «звучання» проте у самій статті О.Я. Власюк, всупереч логіці і педагогічній дидактиці, «змішує» навчання – як організований і керований пізнавальний процес і наочування – як, власне, самостійне (некероване, або кероване на власний розсуд самою особистістю) задоволення її інформаційних потреб спрямованих на її самореалізацію. Зокрема сам Б.І. Корольов у згаданій «Педагогічній енциклопедії» дає досить розлоге визначення (на дві сторінки) де зокрема свідчить: «...Джерела самоосвіти: вивчення літератури (навчальної, науково-популярної, наукової, художньої), ознайомлення із засобами масової інформації (газетами, журналами, радіо-телепередачами) прослуховування публічних лекцій, відвідування музеїв, виставок, театрів, консультацій фахівців, використання інтернет-інформації тощо. Самоосвіта нерозривно пов'язана з

самовихованням, оскільки вона сприяє виробленню у людини цілеспрямованості, волі» [8, 798.].

Самостійна робота над собою для кожної людини, яка претендує на належний (відповідний) рівень освіченості, повинна виступати серцевиною навчальної діяльності. Тільки постійне самостійне навчання дає можливість якомога ближче підійти до вершини знань певної галузі, сформує потужний інтелект особистості. Виховання (формування) такої здатності в особі потребує чіткого узгодження цього процесу з метою навчання та виховання. Бо навчання – це перш за все зв'язок викладання (діяльність педагога) і учіння (пізнавальна діяльність учня), їх взаємодія – так, зокрема, стверджує дидактика, визначаючи свій предмет (див. Вікіпедію, Педагогічний словник, Педагогічну енциклопедію та інші видання (прим. автора)). Безумовно і самоосвіта – як здобуття знань самостійним навчанням поза навчальним закладом без допомоги учителя, (так зокрема, стверджує Великий тлумачний словник української мови (прим. автора)) сприяє становленню людини як особистості і фахівця. Крім того, ми приєднуємося до поглядів Ю.Г Фокіна про те, що самостійне освоєння – цілеспрямоване освоєння самим суб'єктом елементів об'єктивізованого досвіду людства. І тому не варто плутати самостійне освоєння з самостійною роботою у навчанні, яка здійснюється за завданнями викладача або за навчальним посібником у відповідності з програмою навчальної дисципліни, тобто при опосередкованому керівництві викладача. Адже самостійне освоєння, на відміну від керованого, полягає у тому, що при самостійному освоєнні суб'єкт, який здійснює таке освоєння, незалежний від викладача і діє на власний розсуд. Тому за відсутністю цілеспрямованого усвідомленого відбору елементів, які освоюються, самостійне освоєння неминухо є випадковим як за процесом, так і за результатами (причина цього криється у психології та законі збереження інформації викладеній у теоремі У.Р.Ешбі) [1; 14].

Студент, який прагне якомога краще оволодіти професією, повинний добре розуміти: на занятті викладач подає тільки основи знань, навчає, як учити, виділяє ті ключові істини дисципліни, які пробуджують у молодій людини потяг до поглиблення і удосконалення усіх знань. Навчання – безперервний процес. Він не закінчується на лекції чи практичному занятті, а має спільні методи та прийоми, і цей процес не завершується лише організаційними формами. В основі самостійної навчальної діяльності студента повинні лежати глибокі мотиваційні сили, які змушують особистість безперервно домагатися вдосконалення знань. Постановка чи формування мотивів навчальної діяльності носить (містить) особистий підхід. Адже кожна людина сама чітко визначає і усвідомлює для чого їй потрібний певний рівень знань (який особистість самостійно визначає у процесі навчальної чи професійної діяльності). Мотивація навчання студента передусім формується за потребами здобуття певної професії. Тобто особа повинна володіти такою сумою знань і вмінь, які б дали змогу заявити про себе як про непоганого професіонала. Це і є мотивація навчання через потребу оволодіння майбутньою професією, оскільки опанувавши професією, можна бути реалізувати себе через власну діяльність, що принесе певний реальний статок. Мотиви, що спонукають до активної навчальної діяльності можуть бути різними: це й збагачення загальною сумою знань, накопичених людством – розширення світогляду; усвідомлення наявної перспективи щодо реалізації певних знань тощо. Якщо навчальна діяльність замотивована особистим інтересом, то така діяльність буде результативною. В іншому випадку все зведеться лише до даремної втрати часу. Тому молодій людині, перш за все, потрібно поставити перед собою запитання: «для чого потрібне навчання?», «що матимеш з набутих знань?». Результативною самостійна навчальна діяльність студента буде тоді, коли вона ґрунтуватиметься на внутрішній потребі. Звичайно, спочатку доводиться себе примушувати працювати самостійно – і на занятті, і після нього. У особи, в якій є чітко визначені цілі самоспонування, виробляються певні навички, і врешті-решт, навчальна діяльність стає внутрішньою потребою, без якої особистість не відчуватиме душевного комфорту. Самостійна навчальна діяльність може здійснюватися через: 1) заучування певної інформації; 2) опрацювання літературних наукових джерел

(конспектування, рефератування); 3) підготовку тез (для доповіді, виступу) за літературними науковими та іншими шляхами надходження інформації (постановка дослідів, робота з аудіовізуальними засобами тощо); 4) дослідницьку і пошукову діяльність; 5) участь у іграх, тренінгах (навчальних, розвиваючих та інших); 6) тестування і самотестування; 7) алгоритмування. Проте кожна людина, крім загально прийнятих методів, виробляє власні, притаманні лише їй. Тому самостійну навчальну діяльність доцільно розглядати як особисту творчу працю, що має приносити плоди від певних розумових і психічних дій та як ефективний вид навчальної діяльності. Самостійна робота студентів – спланована, пізнавальна, організаційно і методично спрямована особиста діяльність без прямої допомоги викладача (прим. автора, ця робота регламентована освітніми документами) [3; 7; 9; 10]. Цей вид навчальної діяльності умовно можна розділити на три рівня: - доаудиторна самостійна робота; - аудиторна самостійна робота; - після аудиторна самостійна робота. Самостійна робота, як вид навчальної діяльності, буде ефективнішою за наступних умов: - чіткої організації, як з боку навчального закладу, так і викладача; - якщо така робота виступає складовою навчально-виховної роботи, а не епізодичним явищем; - за умови здійснення постійного педагогічного контролю.

Успішність самостійної роботи студентів визначається передусім рівнем підготовленості їх до такої навчальної діяльності. Метою застосування різних форм самостійної роботи студентів у викладання окремих дисциплін полягає у тому, щоб навіть за умов зменшення кількості аудиторних занять та відповідно і на меншому обсязі теоретичних знань надати більше можливості самостійно працювати для засвоєння певного матеріалу. При цьому, треба враховувати, що ефективність засвоєння навчального матеріалу визначає якість (а не кількість) самостійної роботи студента. Самостійна робота – це не тільки виконання домашнього завдання; це і самостійна робота в аудиторії під керівництвом викладача та організація самостійної навчальної діяльності студента позааудиторією. Планування самостійної роботи студента, вимагає від викладача створення й відповідних умов для її виконання. Крім того, для цього потрібний і підвищений рівень мотивації виконання тієї чи іншої роботи, чітке визначення зв'язку цих робіт із майбутньою практичною діяльністю, тому що студенти засвоюють лише те, чого хочуть навчитися. Методичне мистецтво викладача полягає в умінні правильно організувати навчальний процес як в аудиторії, так і по за нею. Самостійна навчальна діяльність студентів повинна включати певні елементи на занятті і продовжуватися після нього. Таку роботу педагог ретельно методично планує і продумує організаційно. Її складовими є: навчально-методичний пакет для студента з опанування конкретною дисципліною; програма з чітким визначенням змісту та обсягу аудиторної й позааудиторної роботи; основні поради студентам щодо вивчення конкретної дисципліни (у письмовій формі); добірка контрольних задач, запитань і тестів для самоперевірки; перелік літературних джерел (та їх окремі примірники), що сприяють вивченню дисципліни; методичні рекомендації щодо вивчення окремих тем чи напрацювання практичних навичок (особливо винесених для самостійного вивчення чи засвоєння); перелік питань, що виносяться на семінарські заняття; перелік тем рефератів; вимоги до оцінки знань із дисципліни. Велике значення в самостійній навчальній діяльності студентів відіграє вільний вибір теми, форми і часу виконання роботи. Тому в системі самостійного навчання важливе місце займають творчі завдання: доповіді, огляди тощо. Ці завдання спонукають студента досліджувати, оскільки охоплюють широкий діапазон матеріалів від огляду літератури, преси до власних роздумів з приводу досліджуваної теми. У педагогічній практиці використовуються різноманітні прийоми організації самостійної діяльності студентів: організація роботи з навчальними матеріалами; збір (накопичення) матеріалу з теми дослідження; організація студентів на підготовку і написання реферату з дисципліни; спрямування роботи студентів із конспектом-схемою, як розробленою викладачем, так підготовкою власного; аналіз порівняльного і досліджуваного матеріалу; розв'язування завдань за навчальними темами; організація студентів для участі в навчально-виробничій грі (тренінгу) тощо; організація і проведення виступів студентів з

рефератом чи доповіддю (повідомленням) на лекції, семінарі, колоквиумі, науковій конференції; виконання студентом індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ); залучення студентів до науково-дослідної роботи (НДРС). Активізації навчальної діяльності також сприяє наявність системи у використанні навчальних диференційованих текстів різних ступенів складності, багатоваріантних завдань, використання кросвордів, вправ з «ключами» для самоконтролю, вікторин, диспутів, роботи наукових гуртків та організації ІНДЗ, НДРС.

Лише така праця привчає студентів до постійної і активної розумової діяльності як в аудиторії, так і по за нею. Основні організаційні напрями, з методичної точки зору самостійну роботу студентів доцільно розділити на етапи: 1. Планування самостійної роботи студентів. При розробці робочої програми з дисципліни викладач планує кількість годин самостійного вивчення з відповідних тем, продумує зміст і характер самостійних завдань, дотримуючись таких вимог: самостійна робота, яка виконується повинна спрямовуватися на досягнення основних навчально-виховних завдань; самостійне навчання має бути систематичним й систематизованим у контексті навчальних занять; самостійне навчання повинно бути доступним і можливим.

Доцільно спланувати зміст самостійної навчальної діяльності студентів так, щоб його було легко контролювати, корегувати і оцінювати. 2. Організація самостійного вивчення має витримуватися у межах конкретності, доступності змісту самостійного навчання у позанавчальний час. На лекціях, практичних заняттях необхідно формулювати завдання для самостійного опрацювання, проводити інструктаж щодо їх виконання. Важливу роль в організації самостійної роботи відіграють індивідуальні консультації. 3. Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу здійснюється при виконанні тестових завдань, на семінарських заняттях, під час складання іспитів. Виховання самоконтролю – досить тривалий процес. З метою здійснення його викладач пропонує доступний для широкого загалу комплекс тестів, контрольних запитань і завдань. Доцільним є оцінювання з усіх видів самостійної роботи в спеціально визначених графах: «за опрацювання теми», «за підготовку реферату», «за виступ» (на семінарі, колоквиумі, науковій конференції), «за підготовку тез» (повідомлень, статей на науковій конференції та інше).

Висновки. Враховуючи викладене вище, вважаємо за можливе застосовувати у освітній літературі визначення «самостійна робота» – як вид навчальної діяльності, яка організується самим студентом відповідно до його внутрішніх пізнавальних мотивів, у відповідності до навчальних програм, що запропоновані, і здійснюється ним у раціональний для нього час, контролюється ним самим у процесі навчання і за результатами зовнішнього опосередкованого системного контролю з боку викладача. В той час як «самоосвіта» як вид самостійної пізнавальної діяльності, яка організується самим студентом відповідно до його внутрішніх пізнавальних мотивів і потреб, у відповідності до власних уподобань з метою досягнення особистісно значущих освітніх цілей та задоволенні загальнокультурних освітніх та професійних запитів поза навчальним закладом.

Перспективи подальших досліджень

Таким чином запропоновані визначення можуть бути вдосконалені, проте, на нашу думку, вони позначають їх суттєву відмінність. Хоча потреба у більш детальному розмежуванні та «чіткому окресленні» деяких педагогічних понять існує з огляду формування нової філософії освіти. До цього повинні долучитися в першу чергу педагогічно-науковці вищої школи, зокрема: філософи, психологи, педагоги та інші фахівці, які бачать потребу у реформуванні освітньої галузі..

Список використаної літератури

1. Адамар Ж. Исследование психологии процесса изобретения в области математики: Пер. с фр. – М., 1970.
2. Антонова О.С. Методичні рекомендації до застосування технології формування у майбутніх учителів базових знань з курсу «Педагогіка» / за ред. Дубасюк О.А. – Житомир: Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2000. – 100 с.
3. Бурцев А.К. Болонский процес. Основополагающие материалы / А.К. Бурцев, В.А.

Звонова; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 88 с.

4. Власюк О.Я. Роль самоосвіти студентів у процесі їхньої професійної підготовки у вищих навчальних закладах / О.Я. Власюк // Вища освіта України. – Додаток 4. том IV (16), 2009 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору – 576 с. – С. 61-65.

5. Голуб Б.А. Основы общей дидактики. Учеб. Пособие для студ. педвузов. – М.: Туманит, изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – 96 с.

6. Ілляш Т.І. Організація самостійної позааудиторної роботи студентів на кафедрі неврології в умовах кредитно-модульної системи навчання. / Т.І. Ілляш // Вища освіта України. – Додаток 4. том IV (16), 2009 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору – 576 с. – С. 170-177.

7. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К., 1994. – 62с.

8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремінь. – К.: Юринком Інтер, 2008. – 1040с.

9. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року №161.

10. Національна Доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.

11. Методика викладання облікових дисциплін: Курс лекцій / Колектив авторів; За ред. Ф.Ф. Бутинця та Н.М. Малюги. – Житомир, 2000. – 416с.

12. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество: Учеб. пособ для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 224 с.

13. Харламов И.Ф. Педагогика. – М. Образование, 1990. – 328 с.

14. Эшби У.Р. Принципы самоорганизации. - М.: Политиздат, 1966. - 168с.

П.Г. ДАВИДОВ

Донецкий институт железнодорожного транспорта, Донецк

ФИЛОСОФИЯ ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ И ОБРАЗОВАНИЯ И БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС: САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА ИЛИ САМООБРАЗОВАНИЕ

В статье рассматриваются вопросы индивидуализации образования как одного из основных требований внедрения болонского процесса. Осуществляется лексико-семантический, онтологический и гносеологически-дидактический анализ феноменов самостоятельной работы студента (СРС) и самообразования. Анализируются их возможности и сущность в обеспечении индивидуального подхода к научению и обучению, а также их влияние на формирование творчески мыслящей личности.

Ключевые слова: индивидуализация, самостоятельная работа, самообразование, обучение, образование.

P. DAVIDOV

Donetsk institute of railway transport, Donetsk

EDUCATION INDIVIDUALIZATION PHILOSOPHY AND BOLOGNA PROCESS AS SELF-DEPENDENT WORK OR SELF – EDUCATION

The article deals with the problem of education individualization as one of the basic requirements of Bologna process introduction. Lexico-semantic, ontological, gnoseological and didactic analysis of student's self-dependent work and self-education phenomena is done. Their possibilities and essence into individual approach providing to teaching and also their influence on creative thinking personality forming are analyzed.

Key words: individualization, self-dependent work and self-education, teaching, education

Стаття надійшла до редакції 10.03.11р.